

Bu sayımızda

**Milli ruhumuzu,
yaddaşımızı
yaşadan bayram**

→səh.2

**Təhsil Nazirliyindən
universitetlərə təklif**

→səh.2

**Valideyn
məktəbini seçir**

→səh.3

“UNEC Extern”

→səh.5

İstədiyiniz yerdə və zamanda öyrənin!

Distans təhsilin əsas prinsipləri,
üstün cəhətləri və idarə olunma vasitələri

İnkişaf edən dünyada təlimin informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməklə həyata keçirilməsi təhsilin mümkün olan ən sadə və vacib sayılan növlərindən biridir.

Bu vasitə ilə təhsilalanlar yerləşdikləri coğrafi məkandan asılı olmayaraq tədris materiallarını istedikləri zaman əldə edə bilərlər. Bunun üçün təlim materiallarının yerləşdirildiyi internet sahifəsinə qoşulmaq təklif olunur. Təhsilin bu forması **sinxron** və ya **asinxron** olmaqla iki cür təşkil olunur:

Sinxron - Distans təhsilin sinxron formasında hadisələr real olaraq təhsil müəssisəsi ilə təhsil alanlar arasında canlı bağlantı ilə həyata keçirilir. İstifadə olunan vasitələr: email, forum, blog, webinar və s.

Asinxron - Bu halda təhsil alan şəxs təhsil zamanını və məkamını özü seçir. Yaddaşa köçürülmüş dərslər vasitələri internet sahifəsində yerləşdirildikdən sonra tələbə istədiyi vaxt onunla tanış olur. İstifadə olunan vasitələr: çat və ya anı mesajlaşma, dərslər audio və video yazısı və s.

Eyni zamanda bu program təminatı istər dərslər keçən müəllim, istər instruktorlar, istərsə də digər tələbələr ilə əlaqələr qura bilərlər ki, bu da həm sinxron, həm də asinxron təşkil oluna bilər.

→Ardı səh.4

Online tədrisin təşkili

Artıq bütün dünyada ali təhsilin formasında kəskin sürətdə yeniliklər edilmiş, bu işlər hər gün daha da sürətlə davam etdirilir. Ağıllı dərslər otaqları, kütləvi açıq online kurslar, rəqəmsal texnologiyalar ali təhsili tam əhatə etməkdədir. İnnovasiyaların başgicəlləndirici sürəti tədrislə məşğul olanlar qarşısında belə bir məsələ qoymuşdur ki, texnologiyaları təlim prosesinə necə uyğunlaşdırırsınız.

Kognitiv tədqiqatlarla məşğul olduğuma görə bu sahədə zaman-zaman yeni dövr nəşrlərlə maraqlanıram. Bu yaxınlarda Harvard Universitetinin nəşriyyatında işıq üzü görən “Minds Online. Teaching Effectively With Technology” (Ağıllar online-a. Texnologiyalarla səmərəli təlim) adlı kitabında Şimali Arizona Universitetinin psixologiya profes-

oru Mişel Miller online dərslərin necə təşkil olunmasından, ağıl, zehin, insan təfəkkürünün bilikləri necə assimilyasiya etməsindən, sürətlə dəyişən mühitdə əldə olunan təcrübənin məsafədən necə ötürülməsindən bəhs edir.

Hamımız məsafədən, internet üzərindən tədrisin təşkilinin önəmli cəhətlərini sübut etməyə çalışırıq və hərə israrla öz arqumentlərini gətirməyə cəhd edirik. Amma tələbə-şagirdlə üzəbiz olmadan məsafədən biliyin ötürülməsinin texnoloji problemi yoxdur, yaxşı internet varsa, bu iş baş tutacaq. Bununla belə, ötürülən materialın, biliyin mənimsənilməsinə də yaddan çıxartmaq lazım deyil. Diqqətin, yaddaşın, yüksək təfəkkür proseslərinin (tənqidi təfəkkür və analitik düşüncə) texnologiyasız öyrətmə vasitəsilə ne-

cə formalaşdırmağı bilmədən biz lazımı nəticə əldə edə bilməyəcəyik. Üzəbiz dərslər sillabusu ilə online dərslər sillabuslarının da fərqli cəhətlərini yaddan çıxartmaq olmaz. Tam online dərslər üçün kognitiv cəhətdən optimallaşdırılmış sillabusların tərtibi daha önəmlidir ki, sonda lazımı nəticə əldə oluna bilsin. İnternet əsasında doğulmuş nəsil üçün təlim texnologiyalarından istifadə, şübhə etmirik ki, onlarda bir məmnunluq hissi yaradacaq. Amma bizim üçün əsas olan lazımı tədris proqramının yerinə yetirilib mənimsənilməsidir.

Təlim texnologiyalarının bu gün daha da önə çıxmasının bir səbəbi də son bir neçə ayda bütün dünyaya yayılan koronavirusla əlaqədar olaraq tədris sahəsində yaranmış çətinliklərdir. Məlum sə-

bəblərdən tədris prosesi bir müddət dayandırılmışdır. Artıq Təhsil Nazirliyi tərəfindən də tədris prosesində yaranmış bu vəziyyətlə bağlı müvafiq addımlar atılmış, online dərslərin tədrisinə başlanmış, lazımı tədbirlərin görülməsi işi isə davam etdirilir. Bütün bunları, eləcə də bir çox ali təhsil müəssisələrində online təhsillə bağlı tədrisin başlanmasına cəhdlər edilməsinə nəzərə alaraq virtual tədrisin təşkilinə dair öz mülahizələrimizi bölüşmək istərdik.

Koronavirus təhlükəsi başlayandan bezi universitetlər məlumat xarakterli müxtəlif broşurlar, kitabçalar nəşr edərək pulsuz paylamağa başladılar. Onlardan bezi nümunələri təqdim edək.

→Ardı səh.6

Diqqət... “Dərs vaxtı”dır

Artıq bir neçə gündür ki, Təhsil Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə “Mədəniyyət” və “ARB Günəş” kanallarında “Dərs vaxtı” proqramı çərçivəsində tele-dərslərin yayımı davam etdirilir. Tele-dərslər həftənin 5 günü saat 10:00-dan 16:00-dək “Mədəniyyət” kanalında, saat 14:00-dan isə “ARB Günəş” kanalında yayımlanır. Tele-dərslər bütün sinifləri əhatə edir, dərslər mövzularına dair qısa izah və təlimatlar təqdim olunur.

Təhsil Nazirliyi dərslərinə diqqət etməyi, dərslər “Dərs vaxtı”nda öyrənməyi tövsiyə edir.

“Dərs vaxtı”na ekran qarşısında baxa bilməyənlər bu imkanı Təhsil Nazirliyinin elektron resursları ilə də əldə edə bilərlər. Belə ki, yayımlanmış dərslərin videolarına müvafiq linklər vasitəsilə Təhsil Nazirliyinin videodərslər portalından (www.video.edu.az) baxa bilərlər.

Bəs, tele-dərslərin keçirilməsində daha çox nələrdən diqqət yetirilir? Ümumiyyətlə, proses necə həyata keçirilir? Bütün bunları nəzərə alaraq tele-dərslərin hazırlanmış məkətdə olduq. Prosesi yaxından izlədik, rəsmilərlə və müəllimlərlə söhbət etdik.

“UNESCO-nun statistik məlumatına görə koronavirusla bağlı 290 milyondan çox şagird məktəbə getmir”

Təhsil Nazirliyinin Ümumi və məktəbəqədər təhsil şöbəsinin müdiri Vəfa Yaqublu bizimlə söhbətində bildirdi ki, tele-dərslərin keçirilməsi zərurəti məlum səbəblərdən buraxılan dərsləri kompensasiya etmək məqsədi daşıyır. Şöbə müdiri dünya təcrübəsində də belə uzunmüddətli karantin müddətində tele-dərslərin keçirilməsinin ən optimal çıxış yolu hesab olunduğunu dedi:

→Ardı səh.5

“ATŞ təhsil ehtiyacları əsasında qurulmuş peşəkar sistemdir”

Müasir təhsil sisteminin inkişafını informasiya-kommunikasiya və təlim texnologiyaları olmadan təsəvvür etmək çətindir. Möhtəm yeni təlim texnologiyalarına əsaslanan tədris prosesi təhsilalanların rəqəmsal sərəfə və bacarıqlarının hərtərəfli inkişafının mühüm şərtidir. Son illər ölkəmizdə müxtəlif təhsil səviyyələri üzrə təhsil müəssisələrini, eləcə də təhsil sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən qurumları vahid şəbəkədə birləşdirən ən iri təhsil intranet şəbəkəsi olan Azərbaycan Təhsil Şəbəkəsinin (“AzEduNet”) də fəaliyyət sahəsi genişləniş. İcrasına 2008-ci ildə “2008-2012-ci illər üzrə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalaşdırılmasına dair Dövlət Proqramı” çərçivəsində başlanmış “AzEduNet” layihəsi hazırda ölkə üzrə 3900-dən artıq təhsil müəssisəsinə əhatə edir. Qəzetimizə müsahibəsində “AzEduNet”in direktoru Natiq Yəhyayev şirkətin fəaliyyət istiqamətləri və hədəfləri barədə məlumat verdi.

Səh.8

→Ardı səh.6

Pullarımız və övladlarımız

Övladın lap kiçik yaşlarından etibarən gələcəkdə uğurlu sahibkar və ya iş adamı olacağını düşünən var? Bunun mütləq reallaşacağına təminat verən necə? “Forbes” yazır ki, bu, mümkündür, uşaqlarımızda biznes adamı dünyagörüşünü formalaşdırmaq öz əlimizdədir. Müasir dünyada uğurlu insan anlayışı onun bacarıqlarından asılıdır. Bu bacarıqları isə uşağa kiçik yaşlarından valideynləri aşılamalıdır.

Sahibkarlıq bacarıqları

Əgər uşaqlarımızı iddialı və məqsədyönlü böyütmək istəyiriksə, anlamalıyıq ki, bu keyfiyyətlərə nail olmaq üçün onları müəyyən prinsiplərə alışırdmalıyıq. Valideyn nümunəsi övlad üçün ən effek-

Uşaqlarımızın kiçik yaşlarından sahibkar ruhunda böyüməsini arzulayırsınız mı?

tiv dərsləkdir. Uğurlu ata və ana uşaq üçün əvəzolunmaz bənzətmə mənbəyidir. Hər bir uşaq valideyninə oxşamaq istəyir. Proses həm də qarşılıqlıdır. Valideynlərin həyatında hansısa boşluq varsa, onu doldurmaq üçün on yaxşı vasitə də övladdır. Valideyn çalışsa, qabaqcıl düşüncəli və harmonik tərbiyəli övlad yetişdirmək elə də çətin deyil. Siz uğurlu olmaqla elə bil “bir gülləylə iki dovşan” vurursunuz: bir tərəfdən həyat səviyyəni yüksəldirsiniz, digər tərəfdən isə övladınızın gələcəyi naminə bünövrəni qoyursunuz.

Əgər uşağın ən kiçik yaşlarından etibarən inkişaf trayektoriyası uğurlu çəkilsə, bu, özünü artıq yeniyetmə yaşlarında bürüzə verməyə başlayacaq. Düzgün tərbiyə yollarının müəyyən olunması heç də hər valideyn üçün asan başa gəlmir. Əgər siz qarşınıza uşaqda hansısa bacarıqları inkişaf etdirmək məqsədi qoymusunuzsa, belə bir rəşional suala cavab verməlisiniz: bunun üçün hansı hərəkəti etməliyəm? Məsələn, heç bir rəhbər qərar vermək bacarığı olmadan idarə edə bilməz. Bu, o deməkdir ki, biz də övladlarımızı ən kiçik yaşlarından bu keyfiyyəti

→Ardı səh.3

Hansı universitet daha keyfiyyətli təhsil verir?

Dünyanın ixtisas hazırlığı üzrə ən effektiv universitetləri

Səh.8

→Ardı səh.6

Hansı universitet daha keyfiyyətli təhsil verir?

Dünyanın ixtisas hazırlığı üzrə ən effektiv universitetləri

Ən effektiv universitetlər			
Tutduğu yer	Ali məktəblər	Ölkələr	Top 10-luq
1.	1. Kembriç Universiteti	Böyük Britaniya	38
2.	2. Harvard Universiteti	ABŞ	35
3.	3. Oksford Universiteti	Böyük Britaniya	34
4.	4. Kaliforniya Berkli Universiteti	ABŞ	32
5.	5. Stanford Universiteti	ABŞ	30
6.	6. Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ	21
7.	7. Sürix Texnologiya İnstitutu	İsveçrə	13
8.	8. London İqtisadiyyat və Siyasi Elmlər Məktəbi	Böyük Britaniya	13
9.	9. Los-Anceles Kaliforniya Universiteti	ABŞ	11
10.	10. Yel Universiteti	ABŞ	11

Tutduğu yer	İxtisas istiqaməti	Ali məktəb	Ölkə
1.	Maliyyə və mühəsibat	Harvard Universiteti	ABŞ
2.	Kənd və meşə təsərrüfatı	Vageninqen Universiteti	Niderland
3.	Anatomiya və fiziologiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
4.	Antropologiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
5.	Arxeologiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
6.	Memarlıq	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
7.	İncəsənət və dizayn	London Kral İncəsənət Kolleci	Birləşmiş Krallıq
8.	Biologiya elmləri	Harvard Universiteti	ABŞ
9.	Biznes və menecment tədqiqatları	Harvard Universiteti	ABŞ
10.	Kimya məşinçiyası	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
11.	Kimya	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
12.	Mülki və tikinti məşinçiyası	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
13.	Klassik və qədim tarix	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
14.	Kommunikasiya və media	Amsterdam Universiteti	Hollandiya
15.	Kompüter elmləri və informasiya sistemləri	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
16.	Stomatologiya	London Kral Kolleci	Birləşmiş Krallıq
17.	Beynəlxalq inkişaf tədqiqatları	Sussex Universiteti	Birləşmiş Krallıq
18.	Yerin və dünya okeanının tədqiqi	Sürix Ali Texnik Məktəbi	İsveçrə

Oruc MUSTAFAYEV

Qlobal dünyanın trendləri universitetlər qarşısında əmək bazarının sət tələblərinə uyğun rəqəbatqabiliyyətli, yüksək hazırlıqlı mütəxəssislərin hazırlanması kimi mühüm vəzifələr qoyur. Gəncləri artıq konkret ali təhsil müəssisəsinin diplomu deyil, daha çox keyfiyyətli təhsil maraqlandırır. Elə qlobal əmək bazarında öz korrektorlarını edən işəgötürənlər də bunu tələb edir. Beləliklə, hansı universitet daha keyfiyyətli təhsil verir? Hansı universitetdə yüksəkixtisaslı, peşəkar mütəxəssis kimi yetişmək olar?

Böyük Britaniyanın nüfuzlu Quacquarelli Symonds (QS) şirkətinin ixtisas hazırlığı üzrə dünyanın ən yaxşı universitetlərinin sayca 10-cu reytingi (QS World University Rankings by Subject 2020) bu suallara cavab tapmağa imkan verir. Tədqiqat ali məktəb seçimində abituriyentlər üçün çox qiymətli resurs rolunu oynayır. Reytingin nəticələrindən istifadə etməklə gənclər onları maraqlandıran universitetləri seçə və müqayisə apara bilərlər.

QS-in 2020-ci ilin reytinginə dünyanın 83 ölkəsindən 1368 ali məktəb cəlb olunub. Tədqiqatda ali məktəblərin 5 istiqamətdə 48 fənn üçün mövqeyi əks olunub. Tədqiqat gedişində bütün dünya üzrə 95 min alimin bir milyondan artıq rəyi nəzərə alınıb. 22 milyon elmi məqalə və onlardan 150 milyon sitatəgətirilmə təhlil olunub. Bundan əlavə, ali məktəblərlə bağlı 45 min işəgötürən arasında sorğu keçirilib. Tədris olunan hər bir fənn üçün qiymətləndirmə meyarları kimi - akademik cəmiyyətin, işəgötürənlərin rəyləri, elmi məqalələrdən sitatəgətirilmə indeksi, Xirş əmsali əsas götürülüb.

İşəgötürənlərdən məzunların işə qəbulu üçün əla hesab etdikləri 10-a qədər yerli və 30 əcnəbi ali məktəbin müəyyənləşdirilməsi xahiş olunub. Onlardan həm də işə götürməyə üstünlük verdikləri fənlərin müəyyənləşdirilmələri istənilib.

Tərtibçilər ali məktəbləri qiymətləndirərkən müəllim və tələbələrin Scopus/Elsevier bibliografiya verilənlər bazasından əldə olunmuş məlumatlar əsasında elmi məqalələrdən sitatəgətirilmə indeksini əsas götürüblər.

Reyting universitetin təhsil sahəsində güclü tərəflərini və akademik birliyin, işəgötürənlərin sorğularına və araşdırmaların təsirinin qiymətləndirilməsinə əsaslanan elmi araşdırmaları əks etdirir.

Massaçusets Texnologiya İnstitutu hər hansı digər ali təhsil müəssisəsindən daha çox - 12 fənn üzrə dünya lideridir. Harvard Universiteti 11, Oksford Universiteti isə 8 fənn üzrə birincidir. M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti beş fənn sahəsindən dördü, 13 ayrı-ayrı fənn istiqaməti üzrə dünyanın top-100 ən güclü ali məktəbi arasına daxil olaraq, tarix boyu ən yaxşı göstəriciyə nail olub.

Reytingin əsas nəticələri:

*ABŞ-in ali təhsil sistemi gəriləmə vəziyyətindədir. Amerika universitetləri tərəfindən təklif olunan ixtisas istiqamətlərinə görə ilk top-50-likdə yer alan proqramların sayı 2018-ci ildəki 806-dan 2020-ci ildə 769-a düşüb;

*Amerika ali təhsil müəssisələri tərəfindən təklif olunan top-10, top-100 və top-200-likdə yer alan proqramların sayında da azalmalar var;

*Birləşmiş Krallığın universitet proqramları illik yaxşılaşma səviyyəsini (238-dən 306-ya) artırıb;

*İlk dəfə olaraq Çinin ən yaxşı 50 proqramı top-100-likdə yer alıb, baxmayaraq ki, universitetlərin inkişaf tempi zəifləyir;

*Sinqapur Milli Universitetinin 8 proqramı top-10-luğa düşüb;

*Hindistan universitetləri orta inkişaf səviyyəsini qeyd etməyə başlayıb, 53 proqram yaxşılaşdı və cəmi 29 proqram azalıb. Eyni zamanda top-50 və top-100-likdə yer alan Hindistan universitetlərinin sayında da artım var;

*Rusiyanın ali təhsil sistemi təkmilləşməkdə davam edir, top-50 və top-100-likdə yer alan proqramların sayı artır;

*Latın Amerikasının ən yaxşı işləyən ali təhsil sistemi Kolumbiyadır, qi-tənin qabaqcıl ali məktəbləri Universidad Nacional Autonoma de Mexico (top-50-likdə 12 ən yaxşı proqram) və Braziliyanın Universidade de Sao Paulo Universitetidir (top-50-likdə 11 ən yaxşı proqram).

19.	İqtisadiyyat və ekonometrika	Harvard Universiteti	ABŞ
20.	Təhsil	London Universitet Kolleci	Birləşmiş Krallıq
21.	Elektrik və elektron mühəndisliyi	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
22.	İngilis dili və ədəbiyyatı	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
23.	Ekoloji tədqiqatlar	Stenford Universiteti	ABŞ
24.	Coğrafiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
25.	Tarix	Harvard Universiteti	ABŞ
26.	Otel biznesi və idarəetmə	Lozanna Otel İdarəetmə Məktəbi	İsveçrə
27.	Hüquq	Harvard Universiteti	ABŞ
28.	Kitabxana və informasiya	Britaniya Kolumbiyası Universiteti	Kanada
29.	Dilçilik	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
30.	Materialşünaslıq	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
31.	Riyaziyyat	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
32.	Mexanika, aviasiya və sənaye mühəndisliyi	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
33.	Tibb	Harvard Universiteti	ABŞ
34.	Dağ-mədən sənayesi mühəndisliyi	Kolorado ştat Universiteti	ABŞ
35.	Müasir dillər	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
36.	Tibb bacısı işi	Pensilvaniya Universiteti	ABŞ
37.	İncəsənətin praktik növləri	Culyard Məktəbi	ABŞ
38.	Əczaçılıq və farmakologiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
39.	Fəlsəfə	Nyu-York Universiteti	ABŞ
40.	Fizika və astronomiya	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
41.	Siyaset və beynəlxalq tədqiqatlar	Harvard Universiteti	ABŞ
42.	Psixologiya	Harvard Universiteti	ABŞ
43.	Sosial siyasət və inzibətçilik	Harvard Universiteti	ABŞ
44.	Sosiologiya	Harvard Universiteti	ABŞ
45.	İdman	Lafoboro Universiteti	Birləşmiş Krallıq
46.	Statistika və əməliyyat tədqiqatları	Massaçusets Texnologiya İnstitutu	ABŞ
47.	İlahiyyat və dinşünaslıq	Notrdam Universiteti	ABŞ
48.	Baytarlıq	Kaliforniya Devis Universiteti	ABŞ

